

Iktatószám	Budapestre vonatkozó ujságcikkek		Osztályozás
			Tá 72
	Szerző <i>(r. e.)</i>	Hely	
	Cím <i>Építőművészet kritikája</i>	Idő "1913"	
Forrás: <i>Budapesti hírlap.</i>	Személy		
Bp.	1913 XI/7	(Köt. v.)	
(Hely)	(Idő)		

Az építőművészet kritikája.

Budapest, okt. 31.

Múlt vasárnapi cikkünk visszhangjaként a következő sorokat kaptuk: „Egyáltalában nem tagadható, hogy Budapesten sok a kívánnivaló az építkezések művészi szempontból való irányítása terén. Az új építési szabályzat tervezetében több helyütt történt is gondoskodás a művészi harmónia megővésére. Így a 160. szakasz szerint az építkezéseknél, az általános beépítési módozatokban foglalt rendelkezéseken felül, a külső csinra is figyelmet kell fordítani s oly építkezésre, mely a város külső képének megrontására vezetne, az engedelem megtagadható, — a 201. szakasz értelmében az épületnek riktó, általában szemet sértő szint adni, azt feketére, vagy fehérre színezni tilos, — s végül az 540. szakasz szerint feltűnően dísztelen, elhanyagolt épület kijávitását, újravakolását és megfelelő rendbehozatalát a hatóság elrendelheti. Igaz, hogy az új szabályzat még csak tervezet — bár hir szerint január 1-ével életbe lép — de viszont a székesfőváros magánépítési albizottsága, mely ma az 1870. évi X. törvénycikk 23. szakasza értelmében az építési engedelmeket illetően a tanácsnak javaslatot tesz, igen gyakran tárgyalja a terveket abból a szempontból is, vajjon nem ron tanak-e a város képén. A piaristák rendházának homlokzati terveit, a Pálffy-téri budai katolikus kőparkánymagassága, a Sárosfürdő homlokzati vonala a királyi várpalota felé nyíló épületek terveinél é számos más esetben merültek föl tisztán a művészi igények kielégítését célzó igen nivós észrevételek. Sajnos, a bizottság agyon van halmozva munkával. Még ma is, a mikor az építkezés minden téren pan-

a hetenként egyszer tartott ülésen nyolcvan-száz üggyel kell a tagoknak foglalkozniok s a terveket műszaki szempontból sokszor a legaprólékosabb részletekig megtárgyalniok. Lehetetlenség tehát azt várni, hogy a bizottság minden irányban megfelelő figyelemmel lehessen. A hiba főképp ott van, hogy a bizottságnak művészi szempontból hiányos a szervezete. Szükséges volna, hogy a művészetek többi ágának, különösen a szobrászatnak és festészetnek képviselői, nemkülönben az esztétikusok is hallassák szavukat akkor, a midőn arról van szó, beleillik-e a tervezett épület a környező miliőbe.

Állításom igazolásául mindjárt klasszikus példára is hivatkozhatom. Előttem fekszik *Newyork* város művészeti bizottságának 1907. évi értesítője. A bizottság föladatát az 1907. évi július 20-án kelt törvény az alábbiakban jelölte meg: A bizottságnak hatóságilag elismert hozzászólási joga van — *the art commission has jurisdiction over* — és pedig mindenféle, a város által vétel, ajándék, vagy bármilyen módon szerzett műalkotás, b) minden városi műalkotás eltávolítása, eltolása vagy megváltoztatása, c) minden, a város területén, vagy ahhoz tartozó területen építendő ház, hid, kapu, világítótmű stb. tekintetében és pedig a szabályozási vonalak, az előírt magasságok s az utcák és terek általános képe szempontjából, d) mindennemű hidak, ivék és egyéb építmények tekintetében, a melyeket magánosok, avagy testületek a város valamelyik utcája, sétateré, parkja vagy terébe illeszteni szándékoznak. Kivételnek e szabály alól ama 250.000 dollárnyi értéket nem képviselő alkotások, a melyeket a bizottság hatásköréből a főpolgármester, illetve a képviselőtestület esetéről-esetre határozatilag kivon és saját hatáskörében bírál el. Az 1907. évi bizottság a

következő tagokból állott: George B. Mc Clellan főpolgármester, elnök, J. Pierpont Morgan a városi művészeti muzeum, A. Augustus Healy a broocklyni művészeti és tudományos intézet és John Bigelow, a newyorki népkönyvtár vezetője, mint hivatalból kiküldöttek. Továbbá Frank. D. Millet festő, J. Boyle szobrász, Robert W. de Forest magánzó és műgyűjtő,

John B. Pine és Howard Mausfield magánzók, Walter Cook építész, a főpolgármester kiküldötte s végül Milo Maltbie műkritikus, a bizottság titkára. Láthatjuk ez összeállításból, hogy az építészek felét sem teszik ki annak a bizottságnak, mely a városkép elsőrendű művészi követeléseiről dönt.

Visszatérve fővárosi viszonyainkra, megállapíthatjuk, hogy a newyorki program nálunk is megvalósítható volna, jóakarattal és elhatározással. Egyik módozatul kínálkozik s a legkisebb rázkódattal járna, ha az építési ügyekben javaslatot tevő magánépítő-albizottság tagjait a fönti szellemben kiegészítenék, vagy e célból külön albizottságot alakítanának. A bizottság fele a magánépítő-albizottság építő-tagjaiból, a másik fele egyéb művészberekből állana. A tagok száma, mondjuk, tíz lenne s a magánépítő-albizottság elnökének vezetésével tárgyalná a hatáskörébe utalt terveket s kérdéseket. Mivel továbbá a legtöbb nagyobb építkezési tervet a mai gyakorlat szerint átteszik még hozzájárulás céljából a fővárosi közmunkák tanácsához, a szervezet itt is megfelelően kiegészítendő volna, nehogy művészberekek javaslatáról hivatalnok, vagy művészi szellemtől át nem hatott bizottság határozzon. Mindezek elérésére az 1870. évi X. törvénycikk idézett szakaszát tágabban kellene magyarázni és az új építésügyi szabályzat tervezetét megfelelően ki kel-

lene egészíteni. Az építési kérvény mellékletei között ezentul köteles lenne a folyamodó az épület környékének, fekvésének és helyi viszonyainak megismerésére szükséges helyszínrajzon kívül, minden nagyobb lakóház építésénél, a környező távlatnak képét, nemkülönben a homlokzat, fedélképzés, toronyok pontos tervét mellékelni. Végül pedig a város építkezéseinek kellene elsősorban jó példával elüljárni, mert a városnak nemcsak a telekpolitikában kell saját elveit kifejezésre juttatnia, hanem a közönségre művészi szempontból is nevelően kell hatnia.

Nálunk azonban, jegyezzük meg jól, a közönség jóízlésének hiánya, nem pedig a hatóság nemtörődomsége oka a mai jogos kritikának. A nagyközönségnek önmagától vissza kellene utasítania az építészek ízléstelen terveit, s a vezető építész-köröknek módot kellene találniok arra, hogy mindenkor a kiforrott ízlés és a művészi fölfogás érvényesülhessen. A hatóság voltaképpen csak arra való, hogy a szélsőségeknek, jogtalanságoknak állja útját. Minden egyébnek a közönség jogérzetében, a város szeretetében és a művészi kivánalmak megértésében önként föl kellene olvadnia. Ehhez azonban az általános műveltség színvonalának emelkedése kell. A míg e tekintetben a kellő nivót el nem érjük, kívánatos volna a most javasolt művészeti bizottságnak irányító közreműködése.“

*

Nagyon örvendünk, hogy a főváros illetékes köreiben is vannak, a kik a szóban forgó kérdés nagy fontosságának teljes tudatában a mai állapot sürgős megváltoztatását kívánják s e küzdelemben megértő fegyvertársaink. Ez már magában fél sikert jelent, mert ha a nagyközönség ma még nincs is a kulturának azon a fokán, hogy a kezdő lépést tőle várhassuk, — joggal remélhetjük, hogy a város illetékes körei a jövőben mind energikusabb irányítói lesznek a lakosság ízlésének s a mulasztottakat pótolni fogják. A fenti sorokból megállapítható továbbá az is, hogy a készülő építési szabályrendelet, — a mint azt már megirtuk — mai formájában valóban még egyáltalában nem nyújt kellő biztosítékot arra, hogy a főváros építkezésében a művészi követelmények ezentul a kellő módon érvényesülhessenek. A rendelkezések egyfelől nagyon is általánosak, tehát sokféleképp magyarázhatók, másfelől, mondjuk, nem eléggé őszinték. Mert ha az engedelem oly esetekben, a mikor az építkezés a város külső képének megrontására vezetne, csak megtagadható, akkor több mint bizonyos, hogy tíz eset közül nyolcban az érdekeltek módját fogják találni annak, hogy

a szakaszt az ő esetükben ne alkalmazzák. Világos és részletesen kifejtett rendelkezések kellene, nem pedig két-három általános frázis, a melyet többféleképp is lehet magyarázni s a mely a legfőbb részletkérdésekben nem is intézkedik. Csak ismételhjük azért most van az ideje, hogy a készülő szabályzatot, a művészi testületek véleményének meghallgatásával, akár a fent ajánlott módon, akár másképpen, de megfelelően kiegészítsék. S ami a fő, mind a szabályzatnak, mind pedig az esetleg szervezendő bizottság rendelkezésének megfelelő szankciót is kell adni, mert nem új szakaszokra, s élettelen szervezetekre van szükségünk, hanem egészséges, művészi irányításra, melynek a hatalom megfelelő érvényt is tud szerezni. Budapestnek a város milliós lakosságában szétszórtan élő *barát* pedig találjanak végre egymásra, hogy az illetékes körökkel karöltve munkálkodhassanak s így mielőbb elérjék a közösen vallott célt: fővárosunk művészi köntösbe való öltöztetését. (r. e.)

5)